

AKTIV SKOLA

HANDBOK OM GROOMING

Om sexuella övergrepp
på internet

INNEHÅLL

Förord	03
Vad är grooming?	04
Om sexuella övergrepp	05
Vad gör jag om mitt barn blivit utsatt?	06
Förundersökning	08
Målsägandebiträde	10
Rättegång	12
Skadestånd	13
Exempel	14
Tio råd till föräldrar	18
Jag tror jag är lite kär i dig	20
Diskussionsfrågor	22

Av: Ulrika Rogland

Stiftelsen Aktiv Skola

Box 9015, 700 09 Örebro

019-368 07 50

www.aktivskola.org

facebook.com/aktivskola.org

instagram - @aktivskola

Verket är skyddat enligt kopieringslagen.

SÄTT UPP REGLER TILLSAMMANS

Regler är viktigt och självklart. Även på internet. Man kan jämföra det med en skolklass som ska på utflykt till en stad. Då skulle alla elever få regler om var de får vara och med vilka de får prata. Endast äldre elever skulle få röra sig fritt på stan, och vi skulle aldrig säga: spring runt var ni vill och prata med vem ni vill.

Men när vi släpper ut barnen i vida internetvärlden utan regler är det precis det vi gör, och vi släpper inte bara ut dem i en stad, utan i hela världen.

Du som vårdnadshavare bör sätta upp regler för var barnen får vara och med vilka de får prata med på internet. Till exempel:

- Barnet ska endast ha kontakt med personer det har träffat även utanför internet
- Bestäm vilka sidor, appar och spel barnen får använda
- Be barnet att alltid prata med en vuxen om någon säger eller skriver saker som känns konstiga eller obehagliga
- Barnet ska även vända sig till en vuxen om någon vill att barnet ska skicka bilder

Så ta hand om barnen när de rör sig på nätet och var tydlig med att om de trots allt skulle träffa på någon obehaglig vuxen så är det aldrig barnets fel utan alltid den vuxnes.

Ulrika Rogland, advokat

VAD ÄR GROOMING?

Grooming används som benämning för sexuella övergrepp på barn och unga via internet. Förövarna skapar en typ av relation med sina offer innan övergreppet sker. Genom den etablerade relationen får förövarna även de unga att göra vissa saker själva, som att exempelvis skicka bilder. Syftet med detta är att offret ska känna sig medskyldigt till det som sker samt att i vissa fall känna lojalitet till förövaren, men även att förhindra att de unga berättar om övergreppen. Det händer också att det förekommer hot.

Grooming är inget nytt, det har funnits i alla tider och sker på alla platser där barn och unga finns. Internet har dock lett till att upptäcktsrisken är liten och att förövarna kan nå väldigt många barn på många platser samtidigt.

OM SEXUELLA ÖVERGREPP

- Det är förbjudet att ha sex med barn under 15 år
- Den som förgriper sig sexuellt på barn under 15 år gör sig skyldig till våldtäkt mot barn eller sexuellt övergrepp mot barn, det spelar ingen roll om övergreppet sker i "verkliga" livet eller via internet
- Det är förbjudet att skicka sexuella bilder eller skriva sexuella saker till barn
- Det är förbjudet att ha kontakt med barn i sexuellt syfte
- Man får inte ha sex med någon mot personens vilja, oavsett ålder
- Man får inte skicka sexuella bilder eller skriva sexuella saker till någon som inte vill

VAD GÖR JAG OM MITT BARN BLIVIT UTSATT?

Om du får kännedom om att ditt eget barn eller ett barn i din närhet har blivit utsatt är det viktigt att göra en polisanmälan. Genom den kan man hindra förövaren från att utsätta andra barn och unga, samt göra det möjligt att få förövaren dömd.

Lyssna på ditt barn, men ställ inga andra frågor än så kallade öppna frågor, som till exempel "berätta mer" eller "vad hände sedan?". Det är viktigt att polisen är den som håller förhör.

Uppmuntra ditt barn att berätta, men var noga med att inte klandra eller bestraffa barnet för det som har hänt.

Om ditt barn mår dåligt finns det möjlighet att få stöd genom socialtjänsten. Många orter har också barnkriscentrum eller barnahus.

FÖRUNDESRÖKNING

När det finns anledning att anta att brott har begåtts inleder polis eller åklagare en förundersökning. Syftet med denna är att utreda om brott kan styrkas.

Du och ditt barn kommer att kallas till förhör, men du får som förälder nästan aldrig sitta med på ditt barns förhör då du oftast behöver höras som vittne.

Ditt barn har rätt till målsägandebiträde (se nästa avsnitt). Målsägandebiträdet ska alltid vara med på alla förhör.

Förhöret spelas in på film då barn under 15 år inte hörs i domstol. Ofta spelas även förhör med ungdomar över 15 år in, för de fall ungdomen i ett senare skede skulle ha svårt att berätta vad som har hänt.

Vid förhöret sitter den unga och polisen, en särskilt utbildad barnförhørsledare, i ett neutralt rum med fåtöljer. Rummet är inget typiskt förhørsrum och polisen bär civila kläder. Målsägandebiträdet följer förhöret via en tv-skärm i ett annat rum, ett så kallat medhörningsrum.

Det kan bli aktuellt med flera förhör om det behöver ställas fler frågor.

Under förundersökningen gäller förundersökningssekretess, det innebär att åklagaren är den som bestämmer vilken information som kan lämnas ut. Ofta får man ingen information om vilka som är hörda förrän åtal väcks.

För de fall där åtal inte väcks och förundersökningen läggs ner är det oftast så att förundersökningssekretessen består, det vill säga man får inte ut någon information. Detta för att skydda barnen och ungdomarna.

MÅLSÄGANDEBITRÄDE

- Målsägandebiträdet är offrets guide genom förundersökning och rättegång. Huvudregeln vid sexualbrott är att man har rätt till målsägandebiträdebiterade.
- Offret eller föräldrarna (om offret är ett barn) har rätt att önska en jurist/advokat.
- Från och med 1 juli 2018 har rätten förstärkts, målsägandebiträde ska förordnas omedelbart när förundersökning inletts eller återupptagits.
- Målsägandebiträdet är med vid alla förhör.
- Målsägandebiträdet företräder den unga och informerar därmed inte föräldrarna om vad som sagts vid förhör eller samtal.
- Målsägandebiträdet kan biträda åtalet vilket innebär en möjlighet för hen att justera gärningen och yrka påföljd.
- Målsägandebiträdet för den unges skadeståndstalan.

RÄTTEGÅNG

Rättegången hålls inför stängda dörrar när det rör sig om sexuella brott.

Om den unga är under 15 år hörs hen inte i rättegången utan polisförhöret spelas upp.

Föräldrar har rätt att närvara vid rättegången som ställföreträdare. Men då är det viktigt att på förhand prata med den unga om detta, kanske vill hen inte att föräldrarna ska närvara.

Efter rättegången får man veta om den tilltalade förblir i häktet.

Domen meddelas ofta inom 14 dagar. Domen är inte hemlig men den ungas namn fortsätter vara hemligt även efter domen. Domen kan överklagas.

Om domen överklagas kommer en inspelning från rättegången i tingsrätten att spelas upp i hovrätten. Det betyder att även de som är över 15 år och hörts i tingsrätten endast i undantagsfall behöver komma till hovrätten.

SKADESTÅND

När den tilltalade blir dömd att betala skadestånd måste man vänta tills domen vunnit laga kraft, det vill säga tills tiden för överklagande har gått ut, innan skadestånd ska betalas.

Om den tilltalade inte betalar frivilligt får man vända sig till kronofogden och sända domen till dem.

Om den tilltalade inte har några pengar kan man få ersättning genom sitt försäkringsbolag och i sista hand från brottsoffermyndigheten.

EXEMPEL - MARIA

Maria var åtta år och hon älskade hästar. Det fanns ett spel på datorn där man kunde ha en egen häst och leka med andra som också hade häst. Mamma och pappa lät henne spela, och hon tyckte att det var så kul. Hon var bara vän med dem hon kände och hade träffat förut, och hon lämnade aldrig ut någon information om sig själv, förutom namn.

Plötsligt var det en i spelet som började fråga saker. Det var en person hon inte kände men som verkade snäll. Efter ett tag började hon skriva konstiga saker. Hon ville att Maria skulle ta av sig sina kläder och ta bilder på sig själv. Eftersom hon tjatade tog Maria till slut en bild på sina trosor, sedan ville hon inte mer. Men då sa personen att hon skulle skicka bilden på trosorna till Marias mamma och pappa. Maria blev jätterädd och slutade helt att använda sin dator.

Efter ett tag hörde polisen av sig och hon fick komma på förhör. Mamma och pappa följde med men fick inte vara med på förhöret. Maria fick en egen advokat och hon fick veta att den där personen hade gjort samma sak mot många barn. Det kändes bra att veta. Polisen och advokaten sa att Maria inte hade gjort något fel. Det var den andra personen som hade gjort fel.

EXEMPEL - ANNA

Anna var tolv år och hade under en tid träffat en man på nätet som kallade sig FK. FK var mycket äldre än henne, nästan 30 år, men trots ålderskillnaden hade de mycket gemensamt. De tyckte om samma musik och han var väldigt snäll mot henne. Han behandlade henne som om hon var vuxen.

Anna hade fått kontakt med FK genom Alexandra. Alexandra var hennes vän, hon var också äldre - och så cool. Alexandra hade kontaktat henne på internet och tyckte att Anna skulle bli modell. De började skriva till varandra, varje dag, och så berättade Alexandra om sin vän FK. Hon övertalade Anna att lämna ut sitt mobilnummer och sedan dröjde det inte länge förrän FK ringde upp. Han övertalade henne att träffa honom.

Hemma hos Anna var det mycket bråk så det var skönt att komma hemifrån och hänga i hans lägenhet. Han brukade hämta henne efter skolan och sedan umgicks de i flera timmar innan han körde hem henne. Mamma och pappa visste inget.

Men sedan gick allt fel. Anna visste att FK ville ha sex med henne, men han hade respekterat att hon inte ville ha samlag. Visst hade han tjatat men hon var envis och han brukade nöja sig om hon gjorde det skönt för honom. Det var ganska äckligt men hon gjorde det ändå för att göra honom nöjd.

Men en dag nöjde han sig plötsligt inte längre. Han blev svart i blicken, höll fast henne och tvingade sig in i henne. Det gjorde så ont och efteråt kände hon sig tom.

När hon kom hem duschade hon i en evighet, men ändå fick hon inte bort den äckliga känslan. Efteråt blev hon ofta arg och ledsen, och drog sig undan sina kompisar. Hemma var hon bara på sitt rum.

Till sist berättade hon vad som hade hänt för en kompis, och då berättade kompisens för Annas föräldrar som gjorde en polisanmälan. Det var jobbigt men det kändes ändå bra. Det var han som hade gjort fel, inte hon.

TIO RÅD TILL FÖRÄLDRAR

SMÅ BARN

- 1.** Lämna inte ett litet barn ensam på internet
- 2.** Introducera internet för ditt barn genom att undersöka det tillsammans
- 3.** Sätt upp regler för var barnet får vara på internet och hur länge
- 4.** Sätt upp regler för vad barnet får göra på internet, informera till exempel om att man inte ska lämna ut uppgifter om sig själv och endast ha kontakt med dem man känner irl (in real life)

LITE STÖRRE BARN

- 5.** Prata med ditt barn om vad som har hänt på internet, ställ frågan: "Hur har du haft det på nätet i dag?"
- 6.** Intressera dig och skaffa kunskap angående vad som är populärt på internet, vilka spel, appar, sidor med mera som ditt barn använder
- 7.** Berätta för ditt barn att samma regler gäller på internet som irl, ingen får till exempel skicka bilder på sitt kön eller skriva sexuella saker

8. Prata om att den man ser på bild inte alltid är den som man har kontakt med

TILL ALLA BARN

9. Berätta för ditt barn "att om något har hänt på eller utanför nätet så kan du alltid berätta för mig, jag lovar att jag alltid kommer att lyssna, att jag aldrig kommer att bli arg och att jag inte kommer att anklaga dig eller straffa dig"

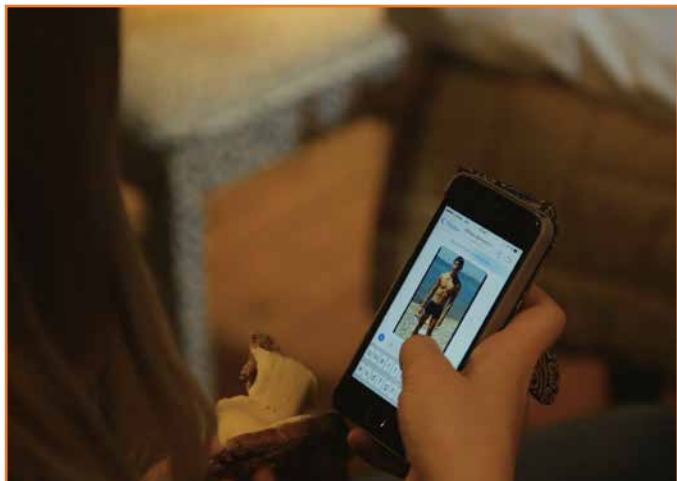
10. Berätta för ditt barn att om något har hänt kan det kännas jobbigt men att det kommer att bli bra igen

JAG TROR JAG ÄR LITE KÄR I DIG

Tillsammans med filmbolaget Pophunters har vi på Aktiv Skola producerat filmen *Jag tror jag är lite kär i dig* som handlar om Nadja, en helt vanlig tonårstjej. I filmen träffar hon en kille, William, på nätet. Först flörtar de och skickar oskyldiga meddelanden till varandra, men William vill snart mer.

Filmerna belyser ett vanligt missförstånd. Många tror nämligen att grooming handlar om att någon under en längre tid, veckor eller månader, bygger upp ett förtroende hos ett barn, och att detta förtroende gradvis går över i ett utnyttjande.

Men i själva verket kan det gå blixtsnabbt, i vissa fall händer allt bara på en kväll eller ett par dagar.

Med filmen vill vi skaka om, väcka tankar och få igång diskussioner. *Jag tror jag är lite kär i dig* skildrar hur lätt det är att manipuleras och hur snabbt en situation som från början verkar oskyldig kan övergå till ett sexuellt övergrepp. Filmen riktar sig till elever från mellanstadiet och uppåt, och ska endast ses i en lärares, förälders eller annan vuxens närvaro.

Du kan titta på filmen på www.aktivskola.org eller på vår Youtube-kanal.

DISKUSSIONSFRÅGOR

Till filmen *Jag tror jag är lite kär i dig* har vi producerat en lärarhandledning med diskussionsfrågor att jobba med i klassrummet. Dessa frågor går förstås lika bra att använda som förälder. Efter att man har tittat på filmen är det viktigt att tillsammans prata om alla frågor som kan uppstå. Använd några eller alla frågor nedan för att få igång ett samtal med ditt barn.

Frågorna är framtagna i samråd med Ulrika Rogland, och du hittar hela diskussionsunderlaget under grooming på www.aktivskola.org.

- Vad tror du händer mellan Nadja och William nu?
- Varför tror du att Nadja inte vågade berätta för sin mamma om vad som hade hänt? Var det rätt eller fel att inte berätta?
- Hade Nadjas mamma kunnat säga något annat för att få Nadja att berätta?
- Tror du att det är vanligt att man utger sig för att vara någon annan på nätet?
- Hur fick Nadja och William kontakt från första början, tror du?

- Vilka risker finns det med att bli tillsammans med någon över nätet som man aldrig har träffat irl?
- Vilka risker finns det med att skicka bilder/videos till personer man inte känner?
- Vilka sidor/appar använder du och dina vänner mest när ni chattar?
- Känner du alla dina vänner på till exempel Snapchat?
- Hur hade du reagerat om du hamnade i en liknande situation som Nadja?

Denna handbok distribueras av stiftelsen Aktiv Skola.
Kontakta Aktiv Skola på info@aktivskola.org eller 019-368 07 50.